

CONTRIBUȚII LA ISTORIA LITERATURII ROMÂNE

LA INCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-lea

DE

N. IORGA

Memburu corespondent al Academiei Române.

III. SCRIITORII GRECI.

CU UN ADAUS DESPRE SCRIITORII BISERICESTI.

Sedința dela 9 Iunie 1906.

I.

În anii săi de învățătură la București, bancherul sibiian Zamfirache Pop a stat în gazdă la marele dascăl grecesc de atunci, Lambru Photiades. Prin această legătură s'au păstrat în Arhiva Casei sale de negoț unele scrisori ale lui Lambru.

Cea dintâi e din 5 Decembrie 1799 și privește o boală a copilului. Din această boală însă, Zamfirache, zis și Zenobie, se însănătoși repede și putu să-și urmeze învățătura. La 6 Iunie 1800 aflăm o frumoasă scrisorică grecească a lui, întovărășită de lămuriri din partea dascălului găzduitor. Se arată că la școala cea mare grecească din București vacanța începea la sfârșitul lui Iunie și ținea până la 15 August, așa încât copilul și-ar putea împlini dorința de a veni la părinți, în Sibiu.

La 1802, Zamfirache mântuise cursurile din București. La 10 August din acest an, Lambru însuș nu era în țară. Ajunsesese la Buda în calea lui către un loc de băi. Avea de gând să meargă însă întâiu la Viena, pentru a se consulta cu doctorul Athanasios. Scrisoarea poartă o frumoasă pecete cu capul lui Mercur și inițialele latine *L. P.*

La 1 Aprilie 1803, Lambru era întors acasă. Felicitând pentru sărbătorile Paștilor, el cere să i se scrie și de celălalt fiu al lui Hagi

Pop și al Păunicăi, Constantin, căruia maică-sa, Olteanca, îi zicea frumos românește Dincă. Acest Constantin eră menit să conducă firma, dar el muri tânăr. Lambru glumește cu copilul: «Dacă nu poate scrie încă, să scrie ca să se învețe.»

Peste câteva luni, Lambru se ocupă într'o scrisoare din 1804 de volumul său de *Metrică*, pe care îl tipărise Zamfirache, ajuns acum la Viena. Iată în rezumat cuprinsul acestui răvaș mai interesant (1):

Arhimandritul Antim Gazi și Lascarache Lambru din Viena i-au scris că Zamfirache a luat cu împrumut dela ei 600 de florini pentru *Metrica* ce a tipărit, și-i cer dela Lambros. Arhimandritul Neofit a cheltuit pentru *Gramatică*, fără portret, 1.300 fl. Altfel Zamfirache n'a cheltuit mult: 2.600 fl. Lambros a înfiat o nepoată de soră, Săftica, și i-a făcut zestre 2.700 de lei. «Εἶναι τιμὴ τοῦ Ζαφειράκη, εἶναι δόξα τοῦ Πόππ, εἶναι καύχημα τοῦ Λάμπρου!» (2) Merge pentru aier «în munții Câmpinei și Buzăului», la mitocul Mitropoliei, «unde eră casa Măgureanului, lângă a răposatului marelui Brâncoveanu: am o odaie bună.» Să vie și Zamfirache și cu Păunița.—Aduș și către Zamfirache.—Trimete complimente τῷ ἐξοχωτάτῳ κὺρ Μανασσῆ (3), unchiului Ienache.

II.

Despre Boiagi nu se știă până acum decât că scrisese cunoscuta lui carte despre graiul Românilor de peste Dunăre și că fusese, între 1813 și 1817, dascălul școlii grecești, cu caracter național, alipită la biserica ortodoxă din Viena. Se mai știă că în 1821 el eră încă în viață, pregătind o traducere din greceasca modernă a vestitei cărți de pedagogie reformatoare a lui Comenius. (4)

Prin corespondența noastră vedem acuma pe Μιχαὴλ Μπατατζῆ, διδάσκαλος τοῦ ἐνταῦθα σχολείου, dând, la 1 Maiu 1817, din Viena, o chitanță pentru un trimestru din leafa sa anuală de 1.200 de florini. Chitanțele urmează în 1818, până la 1 Noemvrie.

(1) V. de alminterea *Ist. lit. rom. în secolul XVIII-lea*, II, p. 40 și notele.

(2) «Tiparul cărții e o cinste pentru Zamfirache, o glorie pentru Pop, o mândrie pentru Lambru.»

(3) Dascălul Manase Iliad.

(4) V. cartea citată, p. 313 și urm.

III.

În acelaș an 1817 dăm de unul dintre cei mai însemnați și mai legați cu viața noastră românească dintre învățații și scriitorii greci cari au trăit în mijlocul nostru, într'un timp când deosebiriile naționale nu se deslușiseră pe deplin. În Septembrie 1817, Dionisie Fotino, dorind a-și tipări cele două lucrări ale vieții sale, marea «Istorie a Daciei» și satiricul «Erotocrit», se îndreaptă către bancherul protector al literaturii și iubitor mai ales de carte grecească, nouă și veche, care eră Zenobie Pop.

Au fost colegi la Lampros Photiades. Iși va fi amintind de «μουσικός (cântărețul) Dionisie, vataful Divanului, care locuia odată la veșnic vrednicul de pomenire domn Banul Dimitrie Ghica, pe care l-a avut și *προσωπικόν φίλον* (prieten personal), în București, și *πατριμνητρικόν* (prieten de familie) în Sibiiu, ca unul ce a petrecut destule zile în casa d-tale părintească, pe vremea lipsei d-tale.» Deci s'a bucurat foarte când Gheorghe Sakellario i-a spus că el, Pop, iea asupra-și tipărirea operelor sale. E cea mai mare bucurie a vieții sale. Ii lasă toată grija, ca la unul ce nu se pricepe.

Să se facă câte 50 de exemplare de lux din Istorie și *Erotocrit*, iar celelalte ca *Ermilul* d-rului Perdicari. Tomurile II și III din *Istorie* au proporțiile celui dintâiu. A mântuit de copiat vol. II. «Vei află că aceste lucrări ale mele le-am început acum zece ani: *Erotocritul* pentru propria mea mângâiere, iar descrierea moldo-munteană ca un *πάρεργον διὰ ιδέαν μου* (o distracție pentru gustul meu), și nici mi-a trecut vreodată prin gând a le tipări, și să mă amestec între oamenii învățați și scriitori ca *κολιός* (un fel de pește; *maquerreau*) între privighetori (*περιστεράς*). Dar, pentrucă s'a întâmplat să stau lângă cei mai mari boieri aici și să lucrez (*χρηματίζω*) adesea la lucrări (*ύπουργήματα*) ale țerii, la Cămărașia Ocnelor, la Divan, la isprăvnicii și altele, s'a întâmplat să iau o mai deplină știință și să fac o mai exactă descriere, ca nimeni până la mine. Pentrucă mi s'a întâmplat să am încă și multe tălmăciri latinești despre țara Dacia, și tot odată cronice slavonești, polone și altele, în cari se cuprind și toți Domnii de de mult ai Țerii-Românești și Moldovei, cari nu se cunosc de localnici, și nici n'au cronici anume (*τὰ ἴδια χρονικά*), mi-am pus în minte să scriu, dela început până astăzi, istoria acestor două principate, și apoi să adaug descrierea topografică și politică a lor». Dă în grijă tiparul lui Rosiades, care-i e

cunoscut prin prietenul său dr. C. Caracassi. P. S. «N'am iscălit cu numele slujbei mele, căci nădăjduiesc în scurt să fiu înaintat, și, ori cum, voi căută să-ți scriu, ca să se puie și pe cărțile mele, ci, dacă nu se va întâmplă, mă mulțumesc și cu această singură iscălitură.»

La 22 Septemvrie următor, Fotino întreabă, lăsându-se tot în grija lui, cât ar costă tiparul și, pe lângă el, figurile ce vrea să adauge.

Răspunzându-i-se după plac, el trece toată grija asupra prietenului său, încă dela 29 ale acestei luni.

Facă ce știe cu tiparul. «Imi plac, după firea mea, lucrurile frumoase și, de se poate, ieftene; numai dacă un lucru e să fie cu 10 lei frumos și cu 11 mai frumos, sunt bucuros să fie mai frumos, și dacă e cu 11. E nevoie de un bun corector la Istorie. A iscălit contractul. Subscriitori are peste 200. La Erotocrit să nu se puie și clerul ce a scris. Pe fiecare volum, fiecare va da un galben olandez, afară de vol. III.

La 1 Noemvrie, el mulțumește călduros lui Zenobie, amintind că fără sprijinul acestuia n'ar fi ajutat Rosiades tipărirea *Erotocritului*, nici un anume Alexandrides pe a *Istoriei*.

Deci nu mai e nevoie de nici un contract și, cu fineță, agerul Grec adauge: «Căci Dionisie nu mai este aici, ci el stă la Viena, sub numele de Hagi Constandin Pop.»

La 1 Decemvrie, volumul II eră gata și manuscrisul eră dus la Viena de baronul Constantin Bellio, și acesta un «vechiu prieten» al autorului. Alt prieten, d-rul C. Caracassi, se gândi să întemeieze o tipografie grecească în București (*καταρτίζεται να συστήση τυπογραφείον ἐδῶ*).

Se lucră și la planșe, dar cu zăbavă. «Tabelele geografice zăbovesc, din pricina inginerului, căruia i-am dat să le lucreze cu toată perfecția artei.» Ele vor fi puse deci la vol. IV numai, «ca un mic atlas al Țerii-Românești».

Dar încă dela 14, odată cu manuscriptul citat, el expediă și harta Daciei vechi.

La începutul anului 1818, spune o nouă scrisoare, din 5 Ianuarie, Vodă Caragea, căruia nu-i lipsiă nici deșteptăciunea, nici cultura, nici iubirea pentru cărți și cărturari, cerea neapărat și grabnic să vadă cele două volume din *Erotocrit* și vol. I din *Istorie*, care-l priviă din destule puncte de vedere. Autorul arată dorința de a căpăta cât mai repede cărțile, care-l pot sluji în cariera sa: «Am mare interes», zice el, «cu privire la dregătorie și câștig (*ἀπόλαυσις*).»

Acum el se oprișe la idea de a face numai trei volume și, la capătul celui de al III-lea, care nu trebuie întârziat, se vor da și cele șaptesprezece hărți, ca «un atlas muntean».

La 20 Fevruarie, Fotino scrie numai pentru a vesti trimiterea pentru prietenul Christofi a unui «ciubuc de cireș cu imamea de chihlimbar, cu κλίφι al său, și cu două lulele de aur», dar la 2 Martie, cerând iar vol. I din *Istorie*, el arată că a trebuit să dea Domnului coalele trase:

«Care, cum le-am dus lui Vodă, îndată m'a cinstit cu vrednicia de Mare Serdar, lăudându-mă mult.» Vrea să i se treacă și acest titlu la vol. II, așa: *παρὰ Διονυσίου Φωτεινοῦ τῷ ἀξιωματι Μεγάλου Σερδάρη*».

Acum, la 20 Aprilie, *Serdarul* adaugă la biografiile Dumnilor munteni o genealogie a Filipeștilor, la care lucrează acum, și îndreaptă marea greșeală că Pană Filipescu ar fi ginerele lui Mateiu Basarab.

La 26, el se plânge că Polizoi Contu, poetastrul grec cunoscut, s'a supărat de greșelile de tipar din epigrama lui.

Până la 23 Martie nu veniseră, după două luni, exemplare din *Istorie*, dar observația de mai sus arată că, la 26, autorul avuse în sfârșit bucuria de a vedeă într'o carte foarte frumos tipărită întâia parte din îndelunga sa muncă stăruitoare.

În scrisorile din Iunie și Iulie el vorbiă tot de tiparul vol. al II-lea. Și din *Erotocrit* se trimiseră acum exemplare, dar lipsa de îngrijire a cărăușilor făcuse ca 179 de cărți să cadă în apa crescută a Timișului, lângă Brașov. Fotino cere și un exemplar de lux pentru Marele Postelnic Mavrocordat. Nu crede ca frumuseța tiparului acestor cărți să facă și pe alți autori a se adresa la Viena, căci Cârmuirea silește pe toți a tipări la tipografia locală, care nici nu se închide, nici nu reușește (ρίουσίρι).

În Iulie Fotino are o slujbă (ὄπηρεσία) de îndeplinit. El primește și al doilea volum din *Erotocrit*, fără nici o jertfă adusă zeului apelor românești. În August, el se ocupă de planșe. Pomenind de soția baronului Sakellario: *μαδὰμ Σακελλαρίου, κοκκώνα Κατήγνα*, el trimete salutări lui Constantin Radovici—nu Goleșcu—, al cărui frate, Stavros, îl ajutase mult la Iași. În scrisoarea dela 30 ale lunii, el vorbește de subscriitori la lucrările sale. La ei se adaugă Slușgerul C. Petrescu.

Până la 7 Septembrie, sosise harta Daciei vechi, și autorul așteaptă ultimele coale ale vol. II.

Mersul cărții, în ceea ce privește vânzarea, nu mulțămia însă de loc pe Fotino, care se vede că și făcuse speranțe mari. A dăruit

în dreapta și în stânga, a vândut puțin și are acum pe brațe «200 de *Erotocriți* și 700 de *Istorii*» (vol. I): «Acestea însă până se vor vinde și să ieau banii, Dumnezeu știe.» Va dăruî exemplare și celor doi Domni, când le va primi prin Radovici sau prin vătavul care aduce dela studii pe cei doi tineri Filipescu: *φίλτατα Φιλιππεσκίδια*. Dacă a trimis la Constantinopol 600 de exemplare din *Erotocrit*, el nu poate expediă nici acolo, nici în Moldova, nici aiurea, *Istoria*, până nu va fi completă.

Până una alta, se întâmplă însă fuga lui Vodă Caragea. Fotino nu eră însă Grec degeaba. El scrie repede, la 5 Octomvrie, să se dea o corectură după rândurile consacrate Domnului fugar, pentru «a le *economisi*, cum mi se pare» (τὸν δὲ ἐπίλογον τοῦ Καρατζᾶ εἰς τὸ τέλος τοῦ β'-του τόμου θέλω τὸν οἰκονομήσῃ ὅπου νὰ μοὶ φαίνεται). Volumul al II-lea porni foarte târziu din Viena, și Fotino îl așteptă prin Radovici și «cocoana Catinca». El plăti o poliță de 8.550 de lei și dădu voie să se lege la un loc cele două volume din «Istorie» (1).

Volumul II nu plăcù însă autorului. Lipsiă din titlu dregătoria de Serdar! El propunea, la 9 Noemvrie, să-l adauge măcar într'o scrisoare deschisă ce s'ar tipări la urmă. Și nu uită să-și spue de ce: se temeă să nu-și piardă rangul și socotiă că, dacă el ar fi pomenit pe o astfel de lucrare, nimeni n'ar cutezà să-l atingă :

«Mă interesez la aceasta. Iar pricina e următoarea, căci după fuga lui Caragea caută aceștia de aici să răstoarne (*ἀνατρέψουν*) dregătoriile și să le strice (*χαλάσουν*): dacă al meu se va află tipărit, flecărească (*τζαμπουνίσουν*) cât vor vrea.»

Numindu-se alt Domn, Alexandru Suțu, bătrânul Fotino cere acum, la 7 Decemvrie, exemplare din vol. III pentru acesta, «care până la Sf. Vasile va fi aici», și pentru Domnul Moldovei, Scarlat Callimachi, și aceasta în cea mai mare grabă.

O foarte interesantă scrisoare e cea din 1 ale aceleiaș luni, în care arată de ce a scos tot ce priviă pe Caragea din capitolul acestui «ticălos» (*λοιμοκατάρματος Καρατζᾶ*), precum și din acela privitor la Filipeștii ce se înrudise cu dânsul. Fostul Domn e arătat ca un desbrăcător al țerii, ca un strașnic tiran, urît și blestemat de toți, afară de cei ce umblau cu «trădări» și «machiavelismuri» pe lângă dânsul, ca să se îmbogățească. Dacă el însuș a fost făcut

(1) La 2 Noemyrie mențiunea lui «chir Veniamin dascălul, ce a pornit spre Moldova.»

Serdar de un asemenea Domn, a fost făcut fără avere și fără dare de bani, și încă el își dă seama că a făcut-o numai ca să fie lăudat în carte.

«Ὁὗτος ὁ θεσπέσιος Καρατζᾶ. Κἀγὼ ἐπέφυγον τὴν αἰσχρὰν κολακσίαν καὶ τὴν ἀχρεΐαν κατηγορίαν· δὲν τὸ ἕκαστα ὅμως τοῦτο ἀπὸ πάθος μου ἰδιαίτερον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὄλοι οἱ ὑπὸ τὴν ἐξαετῆ τυραννίαν τούτου κατηφρανισμένοι Βλάχοι τὸν μέμφονται καὶ βλασφημοῦσιν ἐν γένει, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τοὺς μακιαβελισμοὺς των, προδοσίας, ἐπιβουλάς καὶ ὑπηρεσίας πρόθυμοι εἰς τὴν τοῦ τυράννου ἀσελίαν καὶ ἀκόρεστον πλεονεξίαν, ἀνυψώθησαν ἀπὸ κοπρίας καὶ συνηρηθρήθησαν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀνθρώπων. Ἐμένα δὲ ὅπου μὲ ἐπροσκάλεσεν αὐτοθελήτως, καὶ μὲ ἐτίμησε μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Σαρδάρι ἄνευ γροστίων, δὲν ἦτον ἀπὸ καλὴν του διαθέσιν, ἀλλ' ἦτον πονηρία καὶ ἀντὶ, μὴπω γὰ γράψω κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν· πλὴν ἐγὼ θέλω ἐξακολουθήσῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν βλαχομολδαυικὴν ἱστορίαν καὶ θέλετε φρίξῃ εἰς τὸν ἐπόμενον τόμον, διὰ τὰς παρανομίας, κακουργίας καὶ ἀδικίας αὐτοῦ. (1) Ἢ ἰntreabă Pop și de alte cărți de tipar. Are, dar nu sunt gata de tipar. Ἐχω ναί, ἀλλ' εἶναι ἀθεώρητα, ἀδιόρθωτα καὶ ἀτελῆ, τὰ ὅποια, ὑποκλέπτων καιρόν, καταγινομαι γὰ θεωρήσω καὶ διορθώσω, ἐπειδὴ βογηθὸν κἀγὼ δὲν ἔχω» (2).

Acum are griji mari, mai ales la venirea de Domn nou, și dar oferă o scurtă istorie ilustrată a Turcilor și traducerea *Teatrului* lui Gracian.

«Μ' ὄλον τοῦτο δὲν παραιτῶ καὶ τὴν συγγραφὴν μας, ἧτις εἶναι κωμῳδία ζαρίφικῆ, εἶναι ἡ γενικὴ ἐπιτομὴ τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας, ἀπὸ Ὁθμάνου τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ νῦν βασιλεύοντος Σουλτάν Μαχμούδ, μὲ πολλὰ ἀνεκδοτα, καὶ μὲ ὄλαις ταῖς φηγούραις τῶν βασιλέων νατουρέλ ἀπὸ τὸν Χαζή, καὶ τὸ μέγα θέατρον τοῦ παντός, Βαλτάζαρ Γρατιανῶ, τετράτομον, ἀξιόλογον καὶ δι' ὄλων ἀνεκδότων (3).»

(1) «Și eu am scăpat de rușinoasa lingușire și netrebnicia invinuire: n'am făcut aceasta însă pentru vreo patimă a mea deosebită, ci pentru că toți Românii păcătoșiți de tirania lui cea de șase ani îl batjocoresc și-l blastămă în de obște, afară de câțiva pușintei cari cu machiavelisme, trădările, cursele și pândirile lor, gata pentru cruzimea și nesățioasa lăcomie a tiranului, s'au ridicat din gunoiu și s'au numărat în rândul oamenilor. Iar pe mine că m'a chemat dela sine și m'a cinstit cu vrednicia de Serdar fără bani, n'a fost pentru vreun gând bun al său, ci a fost tot răutate și aceea, ca nu cumva să scriu împotriva lui în istorie; ci eu o să urmez și mai departe Istoria Româno-Moldovenească și vă veți înfioră în volumul următor de nelegiuirile, faptele rele și nedreptățile lui.»

(2) «Le am, ce e dreptul, dar sunt nerevăzute, neindreptate și neîncheiate; pe cari, furând ceva timp, mă voiu apuca să le revăd și îndrept, căci ajutor n'am pe nimeni.»

(3) «Totuș nu-mi părăsesc scrisul, care e: o comedie plăcută; apoi o prescurtare generală a Istoriei otomane, dela Othman cel dintăiu până la Sultanul Mahmud, cel ce stăpânește acum, cu multe anecdote și cu toate chipurile Impăraților, naturale, după Hagi, și Teatrul cel Mare al Lumii, de Baltazar Gracian, în patru volume, vrednic de laudă și pentru toate anecdotele ce cuprinde.»

Eră nervos și ciudos Fotinò când scria la 11 Ianuarie 1819 să se mântue odată cu cartea lui. Să-l scuze Pop de supărarea ce-i face, dar el și-a luat sarcina pentru cunoscuta-i amabilitate: ἀπό γνωστήν φιλοτιμίαν. Așteaptă cărțile pentru a le da «și noului Domn care, cu ajutorul lui Dumnezeu, în două trei zile vine la București». Avea corecturi din vol. III numai până la p. 528 și nu se hotărise cum se vor așeza planșele. (1)

În sfârșit la 3 Martie, Fotinò primind volumul al III-lea, îl înfățișase Domnitorul, cu toate că, din greșală, figurile cu mărcile județelor muntene fuseseră puse la Moldova. El lucrează mai departe la atlasul muntean făgăduit, și la biografiile Sultanului:

«Ἐγὼ πρὸς ὥραν καταγινομαι, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας τῆς Βλαχίας καὶ εἰς τὴν τῶν σουλτάνων βιογραφίαν: ὕστερον ὅμως θέλω τῇ γράφῃ καὶ περὶ τούτων.»

Scrisoarea din Aprilie cuprinde plângeri pentru greșelile de tipar:

«Am primit în sfârșit și ultimele cărți ale Istoriei, în 966 de exemplare, dar hârtia foarte proastă, fără nici o potrivire cu cealaltă, și mai ales la jumă-mătatea volumului; iar greșelile de tipar ale corectorului erau foarte mari și, cu toate că le-am pus între scăpările din vedere, mi-am trudit iarăș ochii pentru a pune cu mâna titlurile de figuri care lipsiau (ἐδιάσθηγὸν νὰ καθήσω μόνος καὶ νὰ λείπω ἐκ δευτέρου τὰ ῥάτια μου διὰ νὰ σημειώσω εἰς τόσους τόμους ἄνωθεν τῶν θεμάτων Πράχovas, Δημοποδίτζας καὶ Μπουζαίου τοὺς τίτλους). «Apoi hârtia e proastă, marginile rău tăiate, lipsește un volum III din exemplarele cu marochin, aduse și cu Paharnicul Nicolae Rasti. A plătit ultima poliță.

La 9 Iunie plângerile urmează:

«M'a supărat pentru nevânzarea cărților mele la Craiova, din cari nici un exemplar încă nu s'a vândut; de unde-mi vine nu puțină pagubă, căci s'au trimis acolo destule exemplare din Istorie și din Erotocrit la bolta Slugerului Băluță, și se vând cu preț mai jos.» Intâiu nu putea să creadă! A cheltuit și cu traduceri și copii: μεταφράσεις, ἀπογραφὰς καὶ ἕτερα. I-au rămas 200 de Erotocriți.» (2)

Să adăugăm, în sfârșit, că, la 22 Noemvrie 1822, Κωνσταντῖνος Πουρῆς scrie către Atanasie Stagiritul, la Viena — trimețând o «tra-

(1) În Ianuarie el plătește a doua rată a cărții.

(2) În Iunie-August mai scrie pentru niște farfurii și pentru cărțile din Craiova iarăși.

ducere de gramatică franceză pe scurt» baronului Belu pentru a se tipări. Buri îi cere să îngrijească de dânsa.

II.

Scrisori ale clerului muntean.

Ca modele de limbă, ca izvoare pentru unele capitole din istoria literaturii noastre se cuvine să se dea, într'un adaus firesc la memoriul întâiu, o sumă de scrisori cari vin dela arhieriei, dela călugări, dela preoți de aici și de dincolo, în epoca de strălucire și bogăție a Casei Pop.

I.

Avem și două scrisori de patriarhi, din 25 Iulie 1778 și 22 Martie 1779, ale lui Avramios, patriarh de Ierusalim, care cere eleimozină. Ele sunt scrise în grecește, însă au un cuprins stereotip și nu ne pot interesa. O a treia e din 28 Septemvrie 1776, cu data de loc: Constantinopol.

Altfel sunt însă scrisorile pe cari le iscălește grecește cu:

Ὁ Οὐγγροβλαχίας Δοσίθεος, Mitropolitul Dosoftei Filitis, contimporanul lui Iosif de Argeș. Cea dela 2 Decemvrie 1795 e privitoare la opera *Mineielor*:

«Pentru Mineiele pe cari cauți a le tipări, și am lăudat râvna și aplecarea ce ai la astfel de lucruri de folos, dar ca să se dea și aici în Țara-Românească din acele Mineie ce cauți a tipări, știind d-ta bine că de mult eră oprit și neobișnuit (ἀσυνήθιστον) ca să se ia acele cărți bisericești și teologice din străinătate, deoarece particularitățile dialectului ardelean sunt foarte deosebite, și se pot tipări greșeli în cărți, și oarecari stricare a gândirilor, și se întâmplă ca din ceva mic să capete locuitorii de aici o rea părere despre acele cărți și să ți se facă pagube («ἐπειδὴ οἱ ἰδιοτισμοί, ὅπου ἔχει ἡ διάλεκτος τῆς Ἑρδελίας, εἶναι πολλὰ διαφορτικοί, καὶ ἡμποροῦν νὰ τυπωθοῦν τίποτε σφάλματα εἰς τὸν τύπον, καὶ κάμμια παραφθορὰ τῶν νοημάτων, καὶ φθάνει ἕνα τι ὀλίγον νὰ λάβουν οἱ ἐνταῦθα κάτοικοι κακὴν ὑπόληψιν πρὸς αὐτὰ τὰ βιβλία, καὶ τὰ τῆ προενηθῆ ζημία). Inșă, deoarece d-ta ai râvnă ca aceasta, poți mai bine să te asociezi (συντροφευθῆ) la tipărirea Mineielor acelora, pe cari, cu ajutorul lui Dumnezeu, și noi ne gândim a o începe, având și tipografie bună, și tipografi

mai încercați și îndreptători (διορθωτάς) cu știință (εἰδήμονας) și învățați foarte bine în ceea ce privește puterea limbii de aici (πεπαιδευμένους ἐντελέστατα τὴν δύναμιν τῆς τε ἐγγωρίου διαλέκτου) și a celei grecești, deoarece acele cărți au și multe expresii (ῥητά) teologice și dogmatice, și trebuie multă stăruință (προσοχῆς) și încercare, și mai cu seamă că trebuie să se îndrepte astăzi unele părți din ele și să se așeze în mai bună orânduială. Deci, dacă binevoiești, d-ta să intri în această tovărășie, ne vei scrie părerea d-tale, în ce chip și cu ce mod te mulțumești. Și nădăjduim să te mulțumești cu folosul d-tale și cu mai vrednică de laudă formă (ὀπόληψιν) a râvnii d-tale și a aplecării. Mai ales că vei avea și acea sarcină de a te îngriji de hârtia ce ne trebuie la acel tipar și să-ți lași și numele la această prea creștinească faptă (ἐπικράτειαν).» A zăbăvit răspunsul, pentru ciumă (ἐξ αἰτίας τοῦ θανατικοῦ).

Pecete roșie, cu coroană, cruce, cârjă și Δ. Η. Τ. ΨΓ. Alte scrisori ale lui au însă pe pecete: ΔC. ΜΤ. ΨΓ. 1793.

În 1804—7, Dosofteiu scrie la Sibiu aceluiaș prieten nu mai puțin de șase scrisori, dar ele cuprind, în grecește, numai felicitări pompoase și banale.

La 1801 însă (Septembrie), Mitropolitul caută a face plăcere Păunicăi, arătându-i ce bun școlar s'a făcut feciorul ei, Zamfir, «căruiua la noi i se zice Zenovie».

«Ὁ παμφίλατος υἱὸς αὐτῆς, ὁ παρ' ἡμῶν μὲν Ζενώβιος. παρ' ὑμῶν δὲ Ζαφίριος, πολλὰ μας ὑπεχρεώσει καὶ μὲ τὴν προκοπὴν του, ς. α.»

Dela un alt Mitropolit, tot grec, dela Ignatie, avem o scrisoare din Pesta, 13/25 Maiu 1817, când el eră un fugar gonit. Scrisoarea e de afaceri și obscură. La urmă, Ignatie scrie cu mâna sa: Καὶ γνώριζέ με φίλον καὶ εὐχέτην σου

Τὸν Μητροπολίτην Ἰγνάτιον. «Și cunoaște-mă de prieten și rugător al d-tale, pe mine Mitropolitul Ignatie.», El pomenește și pe tovarășul său de pribegie, D. Mostras.

Dela Filaret de Râmnic mai avem și aceste scrisori :

25 Decembrie 1785. Ὁ Ῥιμνίκου Φιλάρετος. Pentru sfeșnicele de biserică. «Și de groase, cele de acioaie să nu fie tocmai din cele mari» (1).

19 Ianuarie 1786. Ὁ Ῥιμνίκου Φιλάρετος. Pentru niște sfeșnice. P. S. grecesc autograf.

(1) În 1784 se pomenește de *tulumbel*e cerute de episcop și trimise economului Nectarie, viitorul episcop. Se cere ca ele să fie «la coade, unde iaste matca, mai groase».

Pecetea aurie cu doi îngeri ținând un blason încoronat, cu o lebedă și literele Γ. Γ. Πρ. Δ. = Γρηγόριος πρώην Δρήστρας = Grigorie fost al Drăstorului, Silistrei.

1 Maiu 1786. Ὁ Πυμνίκου Φιλάρετος. A cumpărat o vie, în vârful căreia e «oareșcare migmă», unde spun vecinii că a fost «moară în vânt». Ii trebuie meșter pentru a o face la loc. «Ce chereșteă ar trebui să s[ă] taie, cu măsura fieștecărui lemn, sau să s[ă] facă de piatră, adecă de zid.»

10 Aprilie 1790. Ὁ Πυμνίκου Φιλάρετος. Pentru crucea [trimisă prin protosinghelul Iosif, viitorul episcop de Argeș.

1 Octomvrie 1791. Ὁ Πυμνίκου Φιλάρετος. «Grădinarul ce l-am avut până acum, de vreo trei patru ani, fiindcă să trage din părțile Țării Leșăști, cere a să întoarce iarăș în patriia sa pentru ca să-ș vază părinții și rudele. Decî acum, măcar că aũ început a fi iarnă și nu este atăta trebuință de grădinar, dar, fiindcă avem niște pomi, cari îi ținem în oranjerie, pohtim să găsim unul. [A rugat și pe Merkelius a-i găsi.] Să fie om meșter, de omenie și fără vre un nărav rău sau patimă. Acest comision îl priimise asupra-ș și Exelenția Sa ghenear Ențenbergu, dar poate că aũ dat uitării; de-i trece prin mână, poate să-ți lesnească treaba ačasta și Exelenția Sa.»

22 Octomvrie 1791. Mai cere odată. «Avem cățiva pomi de lămăi, portocali, și aũ rămas de n'are cine să-i caute.» Pentru Enzenberg, «după cunoștința ce am avut și dragostea ce am cunoscut, săntem întru aducere aminte.»

București, 22 Noemvrie 1791. Ὁ Πυμνίκου Φιλάρετος. Comandă semințe cerute de grădinar, Costantin Șoltea. Le vor căută «tată-său, Ioaneș Coltea, și socră-său, Toma Necșăi . . . Rădichî de lună de measpăn, rădichî frațozestî, galtengres sau gortieres, napăr sălată, lungă sălată, frichel, fri caralabe, fri-craut, șpatucar de viol, putercraut, foalchine de vară, foalchine de iarnă, foalchine galbene, ofele țicorie.»

Am cunoscut și mai sus pe economul Nectarie. El scrie la 23 August 1780, intitulându-se «Nectarie ic[o]n[om]», pentru polițe și «hârtii».

Din 17 Fevruarie 1795 avem și a doua scrisoare a lui:

Νεκτάριος ἀρχιμανδρίτης dă adeverință pentru 90 de taleri primiți dela Constandin Pop, «dobândă la tl. trei sute ce sănt lăsați dă Hagi Crăcun la treaba fânt[ă]nilor Craiovei.»

La 7 Iulie 1807 el apare însă ca episcop: Ὁ Πυμνίκου Νεκτάριος, și adeverește, în limba sa grecească, de primirea a 5.000 de lei.

Mai avem dela dânsul apoi o singură scrisoare, ștearsă :

24 Iulie 1807. 'Ο Πριμνίκου Νεκτάριος. Pentru bani. Pecete cu doi lei ținând subț coroană scutul cu vulturul muntean și NK TP PM HK. 17....

Episcopul de Râmnic, căruia Stan Popovici îi caută galbeni în Maiu 1824, e însă Galaction. Pe el îl privește și acest răvaș din Craiova, 9/21 Noemvrie 1821, al lui Nistor Pavlovici:

«Acumă sănt a răspunde cinsti[te]i scrisori d-tale dela 25/6 aceștea prin omul Prea-Sfinții Sale parint. episcopu. Cele scrise am vazut și, cât în este prin puțința, le dau zor protopopilor să-m dea ban[i]; numai lor le este frică de dumnealui Caimac[amul] și de boeriū Poroineanu, că dumnealor poftesc a strânge ban[i] S. Episcopi; dară, fiindcă aū scos pe părintele Acsentii și aū pus pe parintele Timotheos în loc, socot ca să pot strânge bani, fiindcă me-aū și numarat, la 6/18 aceștea, în 5 rânduri, lei 1620.»

Ca episcop el scrie, fiind pribeag în Ardeal, o scrisoare din Decemvrie 1821, cerând ajutor pentru diocesa sa.

Asupra lui ne lămurește apoi un adaus dela Stan Popovici (14/26 Decemvrie 1821):

«În aceste plicuri sînt în fieștecare o jalbă cătră Împărați și cîte o scrisoare cătră ministri, după adresuri. Decî părintele Episcopu, care trimite dumitale blagoslovenie, neștiind prin cine să-și caute acea mare despăgubire, aū scris la ministri; care această treabă o încredințează asupra dumitale, și, de veî socoti că nu e treaba aceasta în mîna ministrului Meternic, atunci veî deschide plicu și veî da numai jalba către înnălț. Împărat, unde se va cuvini, puind toată silința. Numai fără zăbavă să să oprească Doamna [lui Alexandru Vodă Suțu, † 1821] la Brașov, a nu avea voe să să ducă în către-ova, până să va alege lucru. Și, ce veî găsi d-ta a să cheltui, bucuros va împlini părintele; numai atîta te poștește a nu să face cheltuială înnainte, și să nu putem catortosi nimic. Iară, săvîrșindu-să treaba după dreptate și pofta Sfinții Sale, nu cruță cheltuială, și în grabă mă rog să am răspunsu.»

Galaction nu și-a mai luat în primire Scaunul, dar el a trăit încă multă vreme. La 6 Ianuarie 1833, ὁ πρῶην Πριμνίκου Γαλακτίων mai scrie pentru o afacere de bani, tot în grecește.

La 15 Iulie 1807 scrie, tot pentru bani, un Νεόφυτος οικονόμος, care și el, urmând ierarhia obișnuită, s'a făcut Vlădică.

Acelaș arată, din Râmnic, la 30 Iunie 1807, că are «să trimiț taer 5.000 Preasfinț. părintelui episcop la Prașov»; îi trimete cu Postelnicul Ioniță.

Avem o scrisoare din 10 Noemvrie 1832 a acestui Ῥιμνίκου Νεόφυτος, pentru afaceri bănești ale Episcopiei.

Apoi, din carantină, la 5 Septemvrie 1838, Neofit trimite un plic către Episcopul din Sibiiu, Vasilie Moga, cerând să i se răspundă dacă acesta a dat cărțile pe bani, amestecând pofta pentru o cutie de pesmeți.

Neofit se împrietenește cu Moga, călătorind însuș la Sibiiu; el se adresează și la 7 Octomvrie colegului ardelean, pentru a-i face tot complimente grecești, vechi și fără valoare.

Arhimandritul Antim, care reprezintă pe episcopii de Râmnic la Craiova, ni-a lăsat aceste scrisori:

27 August 1808. * Ἀριθμος ἀρχιμανδρίτης [iconomu episcopii Craiovi]. «Pentru că fântânile domnești de aici din poliția orașului Craiovi avea tl. 300 lăsați supt epitropia răp[o]s[a]tului Theodoran... Fiindcă acum să dreg fântânile domnești, căci se află stricate din răzvlătirile vremilor... Pentru un clopot care erea să tocim în Sibii, să s[ă] facă pentru lavra Sfântului Pavel la Sfânta Gora, și, neputându-se așeza acolo cu meșteri, am tocmim să-l facă la Beci, pentru că, când am mers la dumbravă cu careta..., fiindcă acestea fântâni domnești sânt sub epistasiia sfintei Episcopii.»

Craiova, 22 Maiu 1812. * Ἀριθμος ἀρχιμανδρίτης. Pentru un policandru dăruit la biserica «Sfintei Episcopii» de răp. Hagi C. Pop.

32 (sic) Ianuarie 1813. * Ἀριθμος ἀρχιμανδρίτης, ἐπίτροπος ἐπισκοπῆς Ῥιμνίκου. Pentru procesul Zamfirii, pe care-l cercetează ei, «din luminat[a] poruncă Mării Sale prințului Valahii».

Mai interesante sunt scrisorile dela Argeș. Intâiu avem pe ale arhimandritului Partenie, care stăteă la Argeș înainte de numirea unui episcop în persoana cărturarului Iosif:

12 Ianuarie 1790. «Parthenie arh[i]m. Argeș.» «Aici la sud Argeș dumnealui Vist. Răd[u]can Bud[i]ștan, isprav[nic] acestui jud[e]țu, are un coconăș cam dă vârstă, cu numele Dumitrachie; adevărat copil cum să cade, fără de nici-un nărav și procopsit întru toate, și la învățătură, și la treaba neguțătoriei, cum și la stat om deplin, dup[ă] plăcere, cu moșie, cu mori, cu țigani, cu ase bune, nedatori la nimeni. Voiaste, de veț priimi, să-l câștigă un cinstit ginere cu fiica dumitale; la care regea a mea, mă rog de cinstit răspunsu, că într'adinsu dup «ačasta să trimisă om. Așa, socotesc că a[re] a-ț fi pe plac.» Pentru el cere «flanel, 1 sticlă cu terpentin, 1 perech[e] mănuș flanel[e], 1 oc[ă] cositoru, 1 oc[ă] țiperig.»

26 Ianuarie 1790. «Parthenie arh[i]m[andrit] Argeș[an].» Stăruie pentru nunta ce a propus.

8 August 1790. «Parthenie arh[i]m. Argeșanu.» «Fiindcă să trimisără ceastelalte sfinte moaște, iaste trebuință pentru sfânta mână ce am lăsat-o la dum[neata], când au trecut aici în țară.» Să o dea «acestui părinte bogoslov, eclisiarhul sfintei mănăstiri».

31 Ianuarie 1791. «Parthenie arh[i]m. Argeș[an].» «Hărtioare cu doftorii de la apetea împărătească, iar burueni de care să bea în urmă prafurilor, să nu să ia.... Coturi flanelă închis cu picături, de altă formă să fie, de căptușală la un cojocu de lupo; 14 coturi pânză nerasă, neagră..., 1 ășornicu de aramă sau de hier, care să arate ășurile și să facă deșeptare, iar, pentru a și bate ășurile, acela poate să fie mai scump, iar până la zloți zece, sau, de va și bate, poate să fie și mai cu preț 3 sau 4 zloți... 1 jumătate testea hărtie.... Bastănu... curat, de trestie... 2 căși sărați trimisei: mă rog să fie priimiți.»

26 Februarie 1791. «Parth. arhim. Argeșan.» «Pentru pânză de casă, mă rog să am ertăciune, pe aici așa o numescu, dar așa cum arăți dumneata, lână neagră, din care să fac rasele călugărești, de aceia mă rog să mi să cumpere 15 coturi, numai să fie fain[ă]... Pentru sfeșnice de materie, cum sânt cele din biserica dumneavoastră... Și să aibă făcută o gaură slobodă ca să să poată pune candelă la iconostas», comandate de unde se fac astfel de lucruri. Și «2 sfeșnice de alamă, mai măricele, să le am în casă».

12 Octomvrie 1794. «Parth. arh[i]m. Argeșan.» «Pentru un ciur de ceale de hier cu trei pânze, adecă de sarmă, care alege grău, osăbitu de alte gunoae, cum am văzut la Porumbac, la Papistea, când eram bejenariu în partea locului.» Așteaptă pe efimeriul sibiian Neofit, «ca să mai împărțim slăbiciunile, că de la mine nu prea lipsesc». Ciurul să fie «pe felelat».

15 Noemvrie 1796. «Parthenie arh[i]m., p. Argeșan.» «Pentru prețul ciurului, cum că cu patru pânze de sarmă nu să poate face mai jos decât cu 30 zloți nemțești.» Episcopul se află la București. Poate să se întoarcă și fugarul Ioan.

19 Mart 1797. «Parthenie arh[i]m., p. Argeș[a]n.» Cere postav, «șal negru în patru ițe, care iaste de fabrica de Beciu... O carte grecească cu pușintel tălcu din canonul Sfântului Andrei, ce au trimis-o Sfinț[ia] Sa părintele arh[i]m. chir Neofit, s'au primit de atunci, ci poate și Prea Sfinț[ia] Sa părintele Episcop încă îi va fi scris.»

8 Aprilie 1797. «Parthenie arh[i]m., p. Argeșan.» Pentru «20 de cotori postav negru și 20 de coț zofă de cea neagră, țesută în patru ițe, de fabrica de

Beciù: cotul să ajungă până la 2 sau 3 măreș, lucru fain.» Trimite o scrisoare «la satul Lamcremu».

Deosebit de arhimandrit e zugravul Partenie.

12 August 1798. «Partenie mon[a]h.» «Pentru tablele ceale de aramă, vei ști dumn[eata] că s'aũ ispravit. . . , iconițele cu discolie, pe aramă fiind, și pe amândoă părțile mai vartos. Am avut puțină zăticneală și cu lucrul măn[ăs]t[i]rii până s'aũ isprăvit, de aũ fost gata acum la praznicũ . . . Voi să mergũ acum la Buc[u]rești, ca să mă caut la dohtor, aflându-mă tot cam bolnav. Mă rog dum[ital]i ca să-mi trimiță banı fl. 20, prețul icoanelor.»

În al doilea rând dăm răvașele lui Meletie, care-și zice egumen al mănăstirii pe lângă episcop :

4 Iulie 1800. «Meletie, ig[umen] Argeș[an] (iconom).» «Pentru nește văpseli pentru zugrăvitul beserici, după cum aũ poftit Prea Sfinția Sa.»

14 Iulie 1800. «Meletie, ig[umen] Argeș[an].» Pentru comande.

Inchis: «Însemnare pentru cele ce ne mai trebuesc la sfinta beserică . . .

«Teafele aurũ bunũ, văpseală lazur verde, indihi, arsenic, chinavar pisat, făioară de cea bună, minăũ, ștucurı ohră de cea bună, table sticlă, table mari, table mai mici.»

21 Septemvrie 1800. «Meletie, ig[u]m[en] Argeș[a]n.» «Avându un nepotũ acum, copil ca de 15 ani, c[are are] și cevași știință de carte elinească și condeı, am socotit că la alt[ă] madea să nu-l dau, fără decât tot unde s'au procopsit neamul nostru.» Egumenul eră vărul lui Todoran.

26 Martie 1801. «Meletie ig[umen] Argeș[an].» Pentru un «buriaș plin și pecetluit».

24 Septemvrie 1810. «Meletie protosinghel, Argeș[an].» Pentru o plată.

10 Noemvrie 1814. «Al Argeșan[uluı] mc. Meletie.» «Iar, de altele, din pricina arderii sfintei episcopii, Dumnezeũ știe câte stenohorie și cheltuială ni s'aũ pricinuit, și încă până acum nu s'aũ săvărșit toate dup[ă] cum aũ fost până la ardere, și vre un ajut[o]r de nicăiri nu aũ avut decât singur ajutoriul prea curatei Fecioară și silința cea cu căldură a prea-sfinț. stăpănuului Episc[o]p. Rugându-mă, picũ la osteneala drag[os]teı dum[ita]l[e] pentru o sobă de fier mare, ce avem trebuință la o casă mare de musafiri, fiindcă cealelalte case nu s'aũ gătit . . . Însă soba să fie de ceale turnate, iar nu de table, și, cît de mare să fie, nu strică, fiindcă, unde e să s[ă] pue, iaste casa prea mare . . . Acest časornic repetir să s[ă] dea la meșter, ca să-ı pue un păr bun, că cel ce-l are iaste scurtũ, din care pricină umblă înnainte; și-l veți mai șterge înlăuntru, și altă stricăciune ce va mai cunoaște că mai are, va dreage. Fiindcă prea iaste un soiũ bun de časornic.»

Nepotul lui Meletie, Doroteiu, a jucat un rol cu mult mai mare și a lăsat un șir de scrisori minunate, ca acestea:

6 Iunie 1797. «Dor[o]theu[ia] ierom[ona]h, vnuc[ul] arhim[andritului].» «Din trecuta răzmiriță foarte rău au fost stricat păgăni[ile] de Turci besearica, mai vartos la ol-tariu pietrile, temeliile de tot le-au surpat, și până acum nu s'a[un] dres (că au fost multe stricate), ci alte chili[ile] s'a[un] prefăcut. Acum am rugat pe Maica Dom-nului și ne-am apucat ca să o driagem iarăș la loc. Și, întâiu, ne trebuiaște o sumă de plumb; pentru care scriind eu la București, la Preasfinția Sa pă-rintele Episcop Argeș (fiindcă sănt eu încărcat cu cheltuiala de aicea din lăuntru), îmi poruncește ca să scriu dum[ital]e să ne trimiț răspuns câte cât iaste preț[ul] plumbului, adecă pentru că ar fi scris dum. părintele arh[i]m., dar să află dus la București, trecută o săptămână... De ne va veni mai eftin de acolo dela Sibiu, bine, iară, de nu, vom cumpăra dela București. Pentru niște postav, 20 coț și 20 coți rase (*sic*)... Pentru un ciur de grău... Părintele arhim. chir Neofit până la lăsatul secului l-am tot așteptat cu case grijite, să-l odihnim, apoi peste două zile îmi scrie păr. Episcopu să-l pomenim între cei morți. Foarte rău ne-au părut tuturor. Dar moartea pu-rea este lângă uși.»

16 August 1798. «Dor[o]theu[ia], iermo[ona]h ot Argeș.» Pentru «10 măji de fier și butoae cincî cu cue de șindilă..., având mare lipsă, mai vartos de cue».

1 Septemvrie 1798. «Dor[o]theu[ia], ierom[ona]h. Argeș.» Pentru «fier», cuie, po-stav. «Iară pentru icoanele dela zugrafi, le-au mai isprăvit, însă, până nu va lua bani în mână, nu va să le dea, căci ieste cam săcnos la fire, și, cât pentru lucru, foarte frumos, și căci ce are mult, zice că la aramă foarte anevoe să lucrează; apoi tot cu ulei le-au zugrăvit, lucru trainic... Zugraf[ul] a rămas de a să duce la Buc[ur]ești: se duce la Râmnic.»

5 Septemvrie 1798. «Dorotheu[ia] ierom[ona]h.» «Pentru icoane, așezându-le în toc, am rugat pe dum[nea]lui Văt[a]f ca să le trimiță dum[ital]e... Ci vei scrie dumn[ea]ta despotului ca să-î dea, căci zugrafu pleacă la Râmnic... De s'ar găsi o căruță ferecată, măcar și mai veachie, cu preț până la tl. 20 sau și 25 turcești, numai să fie chilibie, și de doi cai.»

28 Octomvrie 1798. «Dor[o]theu[ia] ierom[ona]h.» Pentru căruță, care se va lua «altă una dată, mai vartos că și vremile încă să află tot cam împere-chiiate aici în partea locului». Și pentru «un car mocănesc ferecat» și «ză-breale la ferestrele bisearicii ce[ste]i noae ce au făcut-o Prea Sfinț[itul].»

26 Februarie 1799. «Dor[o]theu[ia] eclisiiarh.» Pentru «sărma, adecă drodul ce ne-ai cumpărat dumneata pentru zebrealele ferestrilor.... Întâmplându-se

schimbare iconomieii de aicea, rânduindu-se alt părinte în loc[ul] meu, anume chir Meletie... Și, pentru carul cel poruncit..., făcându-se veaste popii Costandin ot Căinenii, carele iaste rânduit prot[o]p[op]... Frate-miū popa Ioan, saū și prin părintele Vicarius... Să ne trimiți o minghinea de masă, în care lucrează căsornicariii, fiindcă avem aicea și un căsornicariū; care trimisei proba, măcar că nemțeaste să chiimă șerod-știuc.»

10 Maiu 1799. «Dor[o]theū ecli[siarh].» Cere hârtie. «O condică dintr'ânsa s'aū scris.»

29 August 1799. «Dor[o]theū ecli[siarh].» Pentru ferestre și sticle. «Îndată după trecerea praznicului plecând [Episcopul] la Cămpulung cu oareșcare trebuință..., neavând vreame Preasf[ințitul], fiind și cam zaif.»

10 Noemvrie 1799. «Dor[o]theū ecli[siarh] Arğ[eșan].» «Am priimit și zece măji de hier, precare te rugasem ca s[ă] ne trimiți la trebuința sfintii Episcopii... Preasf. părintele să află tot în eparhie; te poștește ca cu om cred[i]ncos să ne trimiți un diiamant pentru tăiatu sticlelor.»

14 Iulie 1803. «Dorotheū ec[onom].» Cere «6 greble cu colții de hier, fiindcă am văzut în herăriia cea mare..., la grădină și... de altă trebuință.» Și pentru «3 dramuri de anomi, că, în loc de anomi, mi i-aū dat comid (1) la spițerie». Pecete neagră cu ΔΡΘΗ și 1797.

5 Iulie 1814. «Dor[o]theiū arh[i]m. dela Argeș.» «Prea mult rog dragostea dumitale a să da aastă scrisoare clopotariului Gheorghie Volfū, ce-i scriū din porunca Preasfinț. părintelui Episcop Argeș, ca să vie aicea la Argeș, a turna clopotele care s'aū topit din foc. . . Să aducă și cositoriū de Olanda, cât va socoti a fi de ajuns pentru doao clopote; care să pot sui peste 600 ocă.»

30 Iulie 1814. «Dorothei arhimandr. de la Argeș.» Pentru Wolf. «Să va da de oca câte trei lei, după cum i s'aū plătit și pentru al Coziei... Noi am tot așteptat ca să vie, și n'aū venit. Și, fiindcă am întrat în vorbă cu dumnealui, șade rău ca să aducem alt clopotariū din București, tot frate cu jupăn Gheorghie, carele ne roagă să vie să le vearse el.» Cere «cinstit răspunsū, de vine saū nu. Că însuș Preasfinț. părintele episcop îmi zisă ca să te mai supăr.» Scrie și «la Armean[ul] de la Sas-Șebiș».

20 August 1814. «Dorotheū arh[i]m.» Mulțamește «pentru îndemnarea care s'aū făcut clopotariului, de aū venit, carele aū și vărsat clopot[ul] cel mare, eșind foarte cu bun glas. Acum aū început tiparele și pentru alte doao mai micī, amîndoao cam de 100 oc[ă] și, cum le va găti, zice că să întoarcē

(1) Camomilă (?) și gumă.

negreșit ca să se apuce de lucrul care spuse că au tocmit a-l face la bisea-rica de afară, rugându-se ca să nu fie măhnită dum[neaei] cocoana Hagiica, pentru întârziere. Iar, pentru că vă aflați dum[nea]voastră la mirare că nu v'ați mai scris nimic Preasf. părintele Episcop, așajderea și Preasf. zise că nu i-ați scris nimic ca să aibă pricină de răspuns; [cu] toate acestea, mulțumește dum[nea]v[oastră] de neuitare și trimite părinteasca blagoslovenie..., pof-tind ca, oricînd, tot să nu pregetați a scrie, că Preasf. gata îl veți găsi dum[nea]voastră la răspunsuri.

P. S. «Dumneaei cocoana Hagiica au așerosit în anii trecuți un colan cu paftao lui; vreadnic[ă] de laudă! Cînd să-îlumineze prea-curata Fecioară cugetul ca să înlănească rîndul deplin de odăjdii, ca să aibă plata înzecită dela răsplătitoriul cel ce și pentru un păhar de apă reace, cine va adăpa pre unul din cei mai mici, făgăduiaște că nu-și va piiarde plata sa; iară eă mă rog de ertăciune pentru îndrăzneala.»

6 Martie 1816. «Dor[o]theu, arh[i]m. dela Argeș.» «Să vorbești cu vatafu de fleșari de acoala din cetatea Sibiiului pentru suhatul din Toaca mănăstirii Berislăveștilor». Se va face zapis, iscălit și de Episcop. «Din parachinisis al Preasf. păr. Episcop m'am îndemnat și din căci (*sic*) fiindu-m și eă dorit ca să văz patriia înbielșugată cu hrană, n'am pregetat. Știut fiind cîta sumă de vite îngrășa dum[nea]lor mai nainte într'acestă suhat.»

10 Aprilie 1816. «Dor[o]theu arh[im].» «Foarte mulțumim și pentru înles-nirea triniterii scrisorii cătră pop[a] Ioan, frate-meă . . . Pentru suhatu Toaca, că ai luat dum. osteneală de ai vorbit cu č[institut] țeg... Cu acest preț nu să poate da, pentru că, și de nu se vor afla de aicea nescar[i] mușterii (măcar că am nădeajde la vre o doî ce mi i-aă pomenit după ce am scris dum[ital]i), atuncea, zic, fîn deaca voiă face într'acel suhat, îndoit poate și întreit să folo-sească măn[ăs]tirea... Însă eă . . . voiam ca să fac și garanție măn[ăs]tirii și dum[nea]lor fleșarilor.» Salută pe Hagiica. «Ne-aă spus chir Șarban, omul dum[nea]voastră, că l-am avut aicea în zilele aceastea, că iaste dum[n]ei dorit ca să vie în plimbare, să vază Argeș[ul]. Prea-curata Fecioară să înlesnească dorim: număi, cînd va voi să vie, ar fi bine să s[ă] încredințeaze și de Preasf., de să află aicea, că acum să află la București.»

22 Decemvrie 1816. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru scrisori trimese la «Sas-sebeș». «Că, deși dragostea cea adevărată nu pre hărtie scrisă cu cerneală iaste întemeiată, deaca de pe tablele inimii va fi ștearsă, dar însă eă tot-deauna cu cine m'așîntălni, viind din partea locului, nu preaget a cerceta pen-tru dum[nea]v[oastră], și mi să vesteăște că acum chir Stan să află dus la Beciă, și altă dată la alte parte.»

12 Aprilie 1817. «Dor[o]theu arh[i]m. de la Argeș.» Să se negocieze pentru suhat, și anul acesta, «cu fleșarii de acolo, din Sibiiu... Și, de vor voi a da mai mult decât în anul trecut, dumneata mă rog silește-te, căci are mănăstirea mari cheltueli cu arădicatul acoperișului caselor igumenești, că puțin de n'au căzut de tot în iarna trecută, cu zăpada, iar, nevoind a da mai mult, apoi să să dea și cu doao sute de lei... Și banii mă rog a mi să trimit prin chir Petrică Nan.»

16 Maiu 1817. «Dor[o]theu arh[i]m.» Scrisoarea sa «s'au priimit aci, chiar cu mizil-Tatar(1). Așa să întâmplă de multe ori cînd are cineva vre o treabă mai delicată; omos eū sînt atihos.» (2) Pentru suhatul Toaca.

16 Decemvrie 1817. «Dor[o]theu arhim.» «Avînd mare nevoie de a mă pogorî la Vlașca... abia o săptămînă am de cînd m'am întorsu de unde scriu că am fost... Pentru subatu Toaca..., din multe prigoniri ce avea amîndoao mănăstirile, Bîrslăvești și Cornetū, s'au ales de cei mari într'acest chipu: că de a valma să s[ă] stăpânească, însă schitu Berislăvești 2 anî și Cornetu un an, și cu mijlocul acesta aū lipsit și dihonii și lipsa apeī, nemaī fiind nici-o nevoia de a face puțuri... Numai una iaste (care și altă dată am arătat-o, nestatornicia deselor schimbări de igumenaturī; dar și ačasta socotesc a să diorthosi cu ačasta ca, deaca Preasf[i]nțitul episcop va voi, și epitropu Sf. Pantelimon va priimi, supt a căruia umbrire atărnă aceste doao lăcașuri, socotesc ca s[ă] facem un contract pe căți anī va voi mușteriu a-lū cumpăra acest suhat, numărând banii arinziī din an în an, câte tl. 500..., precum în anii trecuți să vindea; care contract să-l întărească mai sus numitele persoane... Preasf. părintele Episcop Argeșiu încă nu s'au întors de la București.»

18 Februarie 1818. «Dor[o]theu arh[i]m[andrit].» «Pentru suhatu Toaca, că s'au vîndut de chir Costand[in] Mocrăi, arendașu moșilor mănăstirii Cornetul... Neștiind eū bine socoteala ce aū între sineș igumel[full] și cu acel ar[en]daș, și ca să nu se întîmple vre o zătigneală cumpărătorilor fleșari, în doao rînduri am trimis cu scrisori la Titirecī ca să-m vie curat răspuns de la ig[u]m[en], și, negăsindu-l la schit (fiindcă iaste și acela tot asuprit), și nevrînd, silit am fost a zăbovi pînă cînd, însuș viindū la mine, de unde aū fost dus», dă răspunsul. Va vorbi pentru «č. țeh» și cu «Preasf. chir Episcop, [cînd] va veni dela București».

30 Iulie 1818. «Dorotheu arh[i]m. ot Argeș.» «Viind Preasf. părintele Episcop de la București (carele și trimitte părintească bl[a]goslovenie și dum. cocoaniī

(1) Tatar de poștă.

(2) ἄτυχος, fără noroc.

Hagiică și dum.), ne am dat în vorbă pentru suhatu Toaca, și aș priimit a în-tări contractu fără de nici-un enteres . . . Și din preț a să mai știrbi nu să poate. Iar lumănările care să s[ă] mai dea, le-am adaos, pentru că înainte vreme, cînd stăpănea dum[nea]lor suhatu, aș fost dînd pe tot anul un zavod de un sfert deci (*sic?*), și noao nu ne iaste trebuinços acela: am socotit mai bine lumănări în loc să s[ă] dea. Însă să fie știut și ačasta că epitropuluî pînă acum nu i-am arătat, și crez că, văzînd pe p[ă]rin[te]l[e] iscălit în zăpisu, va priimi și dum[nealuî] a-l iscăli, dar, fiind dum[nealuî] parte mirenească și cu case grea, poate să pretenderisească a ceare cevaș rușfet, și să va arăta ă țeh, ca să fie de la dum[nea]lor, scriindu-mi-să ca să știu pînă unde să făgăduesc.

P. S. . . Copia să va întoarce înapoi ca să s[ă] prescrie lămurit.

(Răspuns). Luminî nu să leagă să dea, și, de vor vrea să dăruiasc[ă] cîte un zavod sau odoru de mănăstiri, rămîne la voia d[u]m[nea]lor. Cu porcii ce vor mîncea rodu pădurii, să nu facă stricăc[une] suhatuluî. Că epitropu Cornetuluî cu legătura nu făgăduesc nimic, ci, de-î vor și face vre o cinste, rămîne la proeririsul (*sic*) dum[ita]le.»

26 August 1818. «Dor[oth]e[ă] arh[i]m.» «Pentru suhatul Toaca, și, cît pentru čară, ca să nu dea decît ce va fi omenia dumnealor, cum și epitropuluî de la spital, pentru iscălitu zăpisuluî, cum și de bani a-î da la April[ie] 23,—aceastea 3 ponturi să pot priimi. Iar, din preț, a-l da cu 300, în anul trecut știî bine dumn[eata] că aș dat 30 de galbeni,—poate să facem neguțătoria luî Anastratin Hogeia, carele cumpăra de o para 3 oaș și vindea 9. Iar că li s'aș întămplat estimpu pagubă, n'am au[z]it, dar o crez, pentru că gadenile nu vor să umple (*sic*) tot flămănde; ci vor căștiga de aicea înainte . . . Mă rog să te abaț pe la Berislăvești, ca să te ospete[z]î cu unt proaspăt și cu mămăligă noao, și vom vorbi mai pe larg.»

8 Martie 1819. «Dorothe[ă] arh[i]m.» «Am înțeleș mai întiî și pentru piia-decele care aș zăticnit venirea dum[itali] la tîrgul Răurenilor: dea Dumnezeu altă dată a avea cinste să te ospetez, că mult te doreșcu. Iară, pentru corespondenția cu suhatul Toaca . . . , astă toamnă nu m'am întălnit nici cu de aî miei credincerî, iară acum văz că veni acest om anume Oană, spuiînd că iaste trimis ca să s[ă] tocmeasc[ă] cu mine, și în puțină vorbă am intrat . . . Contract [cu ă țeh] să fie pe zece ani, și tocmeala din an în an patru sute cincî[z]eci lei turcești, totdeauna să să numere la Sf. Gheorghie . . . Și, de spre altă parte, să mă găsească răspunsu în grab, până să află în București părintele Episcop, ca să trimiț zăpisul, să-l întărească și Preasf. și epitrop[ul] Panteleimonuluî . . . Acum și galbeni aș crescut. Eă, de n'ar fi voit atăta hatărul dum[itale] și al patrioților miei, poate că-l dam altora, de aicea, dar,

de m'aŭ și întrebă, am răspuns că sînt în tocmală cu Ț. Țeh, și nu pociu să mai întru și cu altul. De ačasta poliloghisind, rămăind. . . »

20 Martie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Pentru simfoniia subatului Toaca, de care nici-un enteres al mieu la mijloc n'aŭ fost, cinstit arăt dum[ital]i că, după cum l-am văzut în catastișele celor de mai nainte igumeni că-l vindea, cu mare pogorăre l-am tocmiț eŭ, numai și numai dragostea noastră să s[ă] cunoască . . . Și, în ȇas ce-m va sosi contractul întărit de stăpăn[i] i de epitrop, îl voi și trimite dum[ital]i, și atuncea vor da și dum[nea]lor altul după asemănarea aceleuia, spre a să păstra.»

7 Iulie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Despre contractul Tocii, că v'aŭ cuprins mare mirare de suma care aŭ avut epitropul Panteleimonului pentru iscălitura sa în contract, din care să înȚeleage că dum[nea]v[oastră] v'aŭ uitat ceale ce mi s'aŭ scris prin chir Stan Popovică (cînd eŭ îi scriiam că epitropiia poate ca să pretenderisească cevaș), și mi s'aŭ răspuns că ačasta va rămănea la omenia dumn[ea]v[oastră] mai la urmă. CinstiȚilor, epitropiia nu ceare nimic pentru sineș, ci pentru spital, la care nu puȚină cheltuială merge, pentru bolnavi carii să caută cu toate ceale trebuinȇoase. Și să nu socotiȚi dum[nea]v[oastră] că la acest spital să caută bolnavi numai de cei de ai pămîntului, ci din orice parte s'ar întîmpla a veni la BucureșȚi, sau și la țară, și s'ar bolnăvi, iaste dator spital[ul] a-Ț priimi și a-Ț căuta pîna cînd să vor scula din boală, și de multe ori să și îndatorează, neajungîndu-să numai cu venitul ce-l are de la mănăstioarăle care sînt închinare la Panteleimon cu hotărît embatic pe an. Și să obiȇnuiaște și ačasta, cînd prin știrea epitropii s'ar da cevaș în arindă, a să ajutora cu cevaș și spital[ul], pentru nevoia ce arăt. Că să nu socotiȚi dumn[eavoastră] că puȚin lucru s'aŭ făcut ca adecă pe 10 ani să-Ț facă contract, în vreme ce mănăstirile nu sînt slobode nici într'un chip ca să dea moșile cu arindă mai mult decît pe un an. Apoi, pentru ce să vi să pară dum[nea]v[oastră] cu supărare, și să vă lăudaȚi că veȚi face o arătare și slăvitului comandir-gheneral! Decă, de mă iubiȚi ca pre un sinpatriot, apoi nu trebuie să mă păgubiȚi, ca eŭ să dau din punga mea, că ačasta nu să socoteaște prieteșug adevărat . . . Iară, pentru ceale ce-m făgăduiȚi dum[nea]v[oastră] mie, eŭ sînt mulȚumit ca să mă iubiȚi, și acelea rămîn la bunul proerisis (1), iar eŭ nimic nu cer.»

7 Iulie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru contractul cu Toaca. Îi mai spune și lui, ca și lui «Țeh (*sic*) Martin Spec, maistorul de fleșari, cu toȚi țovaroși din cetatea Sibiului». «Cinstit îȚ arăt că și păr. Episcop s'aŭ supărat asupra mea, vă[z]ănd atăta sam[ă] schirotita (2) a epitropului. Dar, fiindcă, pentru

(1) IntenȚie.

(2) Σκληρότητα, asprime.

pricinile care arăt, are cuvânt, că adevărat așa sînt așezămînturile, a nu să da mai mult decît pe un an, apoi, în loc de mulțumit[ă], să laudă cu comandir[ul], ca, cînd catanele ar păzi țara acăsta, să dea de fric[ă]; ei mai mult nu zic. Iară, pentru časornic, că ar fi bine a-l da unui sărac și a lua altul mai bun, mai mare, păcat îmi fac cînd să-l dau săracului, carele, în loc de a-mi mulțumi, mă va ocără că l-am băgat în cheltuială, ci deocamdată să s[ă] dreagă așa; ca și meșteri, deaca nu vor căpăta de lucru, pier.»

12 Iunie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» Trimite la dres «un čas de sîn, [care] are pierdutu un șurup».

12 Iulie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru contract, «abia s'aŭ iscălit și de epitropul Panteleimonului, că aŭ bănuir că l-am tocmir eften: poate că își va fi alergatŭ cinevaș gura, și nu s'aŭ mulțumir ca să rămăe la omeniia ă. țeh, cum scriiaŭ, ci în nactŭ au cerutŭ 20 de galbeni, și eŭ am zis că nu crez că vor da.» Să dea măcar 15, «cu însuș aducătoriul aceștia, coconu Iordache». Contractul îl va da «la vătafu Onea, ce iaste la boi».

30 Decemvrie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» Felicitări: «o fie fie!» Pentru contractul dela Toaca. «Întii nu făgăduesc, dar pe urmă, după săvârșire, împlinesc. Și acum, tăcere adăncă văzând, silit sînt că să daŭ pricină de să țin de parolă a da ceia ce am arătat, sau voia dumnealor iaste ca să mă păgubească pe mine, a plini eŭ de la mine. Care acăsta de vor socoti-o, apoi, patrioŭi cu pagubă, nici-o fire omenească nu o va putea suferi.»

8 Martie 1820. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru suhat. Se hotăresc de țeh 10 galbeni. «Nimenea nu iaste enteresat la acea cearere decăt spitalul, ca să ajute ticăloș, chilavî, care, din ceŭ ce să caută acolo, pot fi mulŭi și din partea dumnealor, fiindcă fără de aleagere spitalu iaste îndatorat pe orice bolnav a-l căuta.» Să dea cât se va cere. «Cu toate aceastea, ca să s[ă] precurme acăst[ă] medea, iată că închis aicea trimiŭ contractul.» Cu galbenii să i se facă «o căruŭă mai cineșe (*sic*) de cai; numai din preŭ de să va putea să nu treacă peste 200 lei turcești, ci și mai jos cevaș, și, fiind cu lemnele, să s[ă] fac[ă] căte pușinel la roate de mestecan, și la toate plăcută ochilor dum[itale]». O pot aduce «cînd vor veni dumnealor cu vitele în suhat . . . Și filodorima (1) o trimiŭ eŭ de aicea la epitrop.»

4 Fevruarie 1821. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru «socoteala cărușului». Trimete plata prin «păr. stareșul de la Stănișoara . . ., socotind galbenul pe 11 și jumătate; apoi, rămîind plătit, voiŭ fi ocolit din protocol, iar, de care cumvaș va fi greșită socoteala mea, apoi cusurul să va împlini de aducătoriul

(1) Darul.

dum[nea]lor, că aicea răzvrătirea s'au început, dar unde priveaște sfârșitu, numai D[u]mnezeu va ști.»

2 Iulie 1821. «Dor[o]theu arh[i]m. din episcopia Argeș.» «Pentru banii ce veți fi luat, [dascal Nicolae], după vite... Fratele Pavel Postelnic, pornind peste munte câte[va] vite mari, boi, vaci și câteva capre, cu un moșu Evthenie din Lancrimu și cu un fečor Ioan din Lisa de lângă Făgărașu, sat milităresc, ce au fost slugă la Robaia, având și acolo vre-o cinci capete de vite ale lui, dându-le și un cal, cari au și pornit, și, dumnealui zăbovindu-să până a doua zi, au plecat și însuș, și, după ce s'au suit la munți, când era aproape de a-i ajunge, l-au întimpinat hoții, și de moarte l-au bătut, luându-i tot ce au avut, și abia s'au întors înapoi. Deci, găsindu-te aceasta netrecut în țară, să mergi la satul de unde iaste acel Ioan, ca să întreb de rândul vitelor, și, când nu le veți da în urmă, apoi să dai de știre și la cinstita Cămară împărătească din Sibiiu, că poate să se [fi] oprit la comandă, din pricină că acei trimiș nu avea bani de a plăti vama.»

2 Iulie 1821. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Eu încă, slavă lui D[u]mnezeu că viezi până acum tot în preajma Episc[opiei]. Mă gătisem, când eșise musafirii din Episc[opie], în 20 a lunii trecute, a veni în partea locului, pe unde nu gîndeam, apoi, nemerind tocmai în furiia celor ce fugea, și alții îi gonea, μόλις [=abia] printre ei m'am întors înapoi, scăpînd până acum cu viață. Iar pe la schituri toate s'au mistuit, numai de foc până acum au scăpat. După toate acestea, de nu se vor mai întărîta de spre vre o parte, nădăjduim liniște; și care oh! să dea Dumnezeu a fi! Am fost zis unu frate al mieu, Nicolae dascal, ca, ce bani va lua după niște vite, de le va fi putut treace, să-i lase la [dumneata] în păstrare... Dobîndind liniște, lesne îi voi priimi. După acestea, mă rog, de să va afla aicea în Sibiiu un Hristea luminărar din Pitestî, dar cu un mijloc supțire, sau și alminterelea, de s'ar putea scoate o sumă de bani care am la dum[nea]lui.» Pentru cazul lui Pavel, «întămplat în postul Sfinților Apostoli».

28 Octomvrie 1821. «Dor[o]theu arh[i]m.» Să trimeată o scrisoare, dând răspunsul la aducător, «la păr. economul chir Meletie».

5 Martie 1822. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru «suhatul Toaca». Il ieau «fleșării?». «Să am voe a băga și eu în suhat vre o 50 de vite care le am de vânzare, ca să să pască împreună cu al meu čoban, și, slobozindu-să trecearea lor, toate tot dum[nea]lor le voi da.»

17 Octomvrie 1822. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Maicile călugărițe dela un schit Vălenii, de supt epistasia episcopiei Argeș[u]lui, osebit de lipsele ce au întru toate, fiind locul stîngaci, au mare nevoie și de un časornic de păreate cu

deșteptător, pentru slujbele bisericii, mai ales noaptea, cînd iaste nor, de nu pot brodi sorocol. Pentru care, căștigănd cățva banî dela un iubitor de H[risto]s, am șocotit a te pofți și a te ruga ca dum[neata] să le găsești unul așa de credință: eū însă șocotesc ca să fie de oțel, și ar fi mai trainic. Apoi cum vei șocoti dum[neata]» Pentru o scrisoare a fratelui său, popa Ioan.

1-iū Februar 1823. «Dor[o]theū arh[i]m.» Trimite o carte. Să-i dreagă ceasul, «că s'aū obosit și el umblănd și stănd, și eū cheltuind. Iar a-l da la un sărac, cum m'aī povățuit, știm răspunde că nu să cade a-l milui cu așa dar păgubitor.»

13 Iulie 1823. «Dor[o]theū arh.» «Chir Stane, știū că pe multe persoane aț ajutoratū dumn[ea]v[oastră] în ticăloasa această întimplare a patrioților de aici, și, fiindcă veni la mine dum[nealū] Medelnicer Nicoli, și-m arătă pentru niște amaneturi care i le oprește un creditor, s'aū rugat de a-l ajutama. Dar, în nevoe fiind și eū, că știut va fi dumn[ea]v[oastră] pentru că toate veniturile măn[ă]stirilor să iaū în datoria țării, și, mijloc neavînd alt, decît, oricum, foarte mă rog a-l ajuta la nevoia ce iaste, și mare plată vei avea de la Dumnezeū, căci omul are stare bună aici, dar, din lipsa vremei, nu le poate arunca pe nimic. Iar, cu un soroc ce îș va pune, șocotesc că nu te va da zminteală.»

31 Iulie 1823. «Dor[o]theū arh[i]m.» Pentru «fleșari»: dar nu s'aū ținut de cuvânt, să vie. «Și aici încă s'aū răsipit vitele la alte suhaturi, că, de știam că dumnealor nu o să să ție de parolă, lesne îm era, pentru că mai nainte de Sf. Gheorghie mulți venea să-ș bage vitele, și eū le răspundeam că vin dumnealor cu vite.» Se va plînge la Aghenție. «Că a tăcea nu mă lasă nimeni, fiind arătate cu catastih toate veniturile mănăstirilor, și pentru cine să iaū: acum crez că vei fi auzind dum[neata].»

25 Septemvrie 1823. «Dor[o]theū arh[i]m.» Pentru «tăgăduirea fleșarilor că nu iaste iscălitura lor... Acum așa să cam politivsească mai în tot locul, de nevoe rămiiū păgubaș, numai și numai ca să s[ă] curme pricina, privind la hatărul dum[nea]v[oastră], iar nu la al lor.

«Iar, pentru filosofia care de obște priveaște, de și cei ce nu s'aū ostenit nimic, nu vor mulțumi, D[u]mnezeū știe al cui iaste sacul cu mălaiul, și va răsplăti după dreptatea sa. Asupra mea sînt 2 schituri la care să hrănesc mai 40 de călugări; veniturile lor, de nu aș metaherisi și alte mijloace, fiindcă n'am încetat meremetisind și altele de iznoavă făcînd, nu ar fi de ajuns a purta cheltuelile, apoi la acestea trebuesc cervănți (*sic*), că numai cu cuvîntul nu să isprăvesc. De aveam însă, precum mă șocotesc [oamenii], dam și schimbam locul și căcula, dar, deaca așa m'aū luat lumea înnainte; sufer, și, cînd să va turbura apa, atuncea vor vedea cei ce vor rămănea.»

Dela egumenii de mănăstiri vin scrisorile următoare, pe cari le dăm după locul de origine:

A. Bistrița.

12 Septemvrie 1790. «Necătarii, ig[u]m[en] Bistr[itii].» Pentru «acel puțin vin cu pelin întru aceste doao ploșcă», ce-î trimete ca dar. Pecete cu **HKT**.

7 Iulie 1801. «Iosif ic[ono]m Bistr[itiei].» «Pomenit frate-mieū Meletie ic[ono]m[ul] de la Argeș»: lângă acesta aveā un fiu al său, «pentru învățatura cărții». Trimite pe copil la Sibiiu. «Condeiaș are, și grecesc, și rumănesc».

17 Maiu 1811. Ἀρσένιος Μπιστριζάνος. «Ne aflăm cu silința dragostiū dumnezeiri de a desăvârși și podoaba sfintei acestii bisericii cu zugrăveala pă din nontru, și, făcând trebuința pentru cātva bun auru, ca să poliiască sfinții acestii bisericii», trimite pe preotul Iosif pentru a cumpără.

B. Cozia.

19 Ianuarie 1800. «Doroth[e]i arh. Coz[ii].» Pentru afaceri de bani.

10 Septemvrie 1827. «Nectarie, ig[u]m[en] Coz[iei].» «Pentru «zăbava ce facem cu neluarea calabalîcului ce are ačast[ă] sînt[ă] mînăstire în păstrare la creștineasca dum[ital]i bunătate, căci, cinstită cocoană, mai întii vreme nu am avut din pricina multor supărări ce ne-aū întimpinat, al doilea, că nici n'am avut unde să le sprijinim, fiind mînăstirea cu totul prefăcută în cenușă. Iar acum, cu ajut[o]r[ul] lui Dumnezeu, oareșce mînăstirea s'aū mai întremat dup[ă] cum ne-aū putut ajuta vremea, și socotesc că dup[ă] strînsurile cîmpului să trimit ca să aducă acel calabalîc, teamă fiindu-m să nu să fi stricat de vre o umezală veșmintele, că anī sînt la mijloc de cînd n'am umblat la dînsăle. Însă mă rog să binevoiești a să da voie acest[ui] Dimitriie Log[o]f[ă]t ca numai să s[ă] uite pă din afară lăzilor spre a-m aduce știință cum să află de rîndul umezelii. Ca, și de nu va veni să arîdice, încă să trimit om cu chieile, a umbla să mai răsufle sfintele veșminte, pentru ca să nu putrezască, căci cu atît au scăpat sfîntul lăcaș; pentru care și dumn[ea]ta multă pomană ai căci să păstrează.»

Pecete cu un leu în blason, și **Н Е К Р**; 1825.

Maiu 1828. «Nectarie, ig[u]m[en] Coz[ii]; Methodie, ig[umen] Cozii.» «Porunca ce aū venit de a... aici în țară, ca cei ce aū lucruri la Sibii și alte părți, să și le aducă în soroc scurt, adecă până la 15 ale următoariū.» Roagă a se trimite.

C. Govora.

19 Fevruarie 1799. «Pop[a] Rad[u], hartofilax.» Pentru afaceri.

D. Hurez.

Bistrița, 20 Noemvrie 1820. Γερμανός Χορεζίου. Pentru o poliță.—Grecește.

Hurez, 20 Decemvrie 1822. Γεράσιμος Χορεζίου. Pentru darea în arendă a moșiei mînăstirii, Giorocul. — Grecește.

12 Ianuarie 1823. Γερμανός Χορεζίου. Pentru moșia Giorocul: «Eū sînt bucuros ca să am arindaș ca dum[nea]ta, nu numai la Gioroc, ci pre la toate moșiile măn[ă]stirii, dar vezi dum[nea]ta cum s'aū întimplat vremea, și încă până acum nu avem voe de la Stăpînire... Eū am scris boeriului, stăpînului nostru să-ți dea un răvași cu iscălitura dum[nea]lui, și de la Sfîntul Gheorghie înaintea să mergi să stăpînești, și pre urmă ne vom învoi între noi.»

1-iū Iunie 1823. «Ioanichie Hurezan.» Pentru moșia Giorocu, pe care a luat-o el în arendă. Trimite scrisoare către Brâncoveanu, în grabă. Se închină și «părintele arhimandritu Ghermano».

E. Peștera.

1805. Cerere de eleimosină dela călugării schitului Peștera. — Pecetea, desemnată.

F. Sadova.

12 Iulie 1783. «Pandeleimon ig[u]m[en] Sad[o]v[ei].» Pentru «sărmă de fier..., pentru zăbrele la ferestrele bisericii». Și «un clopoșel de masă, pentru chiebatu copiilor... Un felu de ăure pentru dresul grăului, de să aleage la patru părți sângur, și prețul lui ar fi cu tl. 25.»

G. Stănișoara.

8 Septemvrie 1818. «Theodosie iermonah, stareț s. schit Stănișoara», către Stan Popovici. «Foarte mult amū dorit ca, după cumū amū vorbit cu dragostea dumnetale, ca, viind la bălcu Răureani, să ne cercetezi și schitul nostru... Cu ajutoriu lui D[u]mn[e]zeū și prin rugăciunile sf[ă]ntului marelui mucenic Gheorghie, s'aū rădicat sf[ă]nta bisarică până la bolte, și avem bună nădeajde că fără zăbavă să va și bolti... Pentru cuele ceale de șindrilă, dacă vor veni, să le trimiți.»

26 Martie 1820. «Theodosiea starițu s. s. Stănișoara, cu toți părinții.» «Să faci bine să ne trimițu zăbrealele; dară de-ar putea veni până la praznicu sfântului mucenicu Gheorie, fiindcă ne iaste hramu.»

Dela preoții de mir vin câteva mici scrisori ca acestea:

28 Maiu 7263 (1755). «Popa Barbul Lățișanu, Pătru Pieale ot tam, Preda Ghiergulescu ot tam» «isupășesc un locu de grău al popii Vladu și altu locu, al Radului... Pe cât grău va face să-î dea cei ce au stricat cu vitele iar atăta prea în doao.»

30 Aprilie 1778. «Popa Sima, prot[opop] ot Argeș.» Pentru afaceri.

26 Iunie 1808. «Calistratū mon[a]h.» Pentru o poliță care-i face *aporie*. «Meșterul acela care au făcut mușch[e]turile.»

16 Noemvrie 1810. «Doi preoți ai satu[lui] Călimăneștii, popa Anghel duh[ov]nicu, popa Mih[a]il, popa Nica», pentru «clopoțălu» lor trimis la dres.

[1821.] «Nofit preotu, călugăr», către «cocoana Hagiică». «Am fugit de frica Turcilor din Țara Rumânească, delu un schit al mănăstirii Cozii... Am cheltuit tot ce bruma am avut, și D[u]mnezeu sf[ă]ntu știe cum trăescu, ci, auzindū pentru blagocestivul numele dumitale», cere să fie ajutat, «până cîndū va face milostivu D[u]mnezeu milă cu Țara-Rumânească, și cu toții, de să va face pace, ca să eșimū pe la locurile nostre.»

«Cu zmerită scrisoare ne închinăm dumitale. 1822 Mai.

«Cu plecat[ă] scrisoare ne rugăm noi, satul Călimănești, ca să avem credin[ă] și mila dumn[nea]v[oastră], fiindcă la noi este lipsă de diiacon, însă și preoți ce avem, să află foarte bătrâni și slabi. Care avem nădejde pentru un grămăticu, care alt știm cu oreșice învățătură, de a ne învrednici D[u]mne[zău] ca să-l vedem diiacon și preot aici, la satul nostru. Drept aceia ne rugăm milostiviri dum[itali] ca să-ți faci pomană pentru acest băiat anume Mihail sin popa Nicolae Zgărcea, de a te milostivi cu un ajutor, cum va fi mila la Preasfinția Sa părintele Episc[o]p Galaction al Râmnicului, de a-l face diiacon. Și ceia ce va fi darul și mulțămita Preaosfinții Sale pentru hirotonia, ne rugăm plătește, mult, puțin ce va fi, și noi sântem îndatorați de a plăti, saū, voind spre [m]ilostenie, deosăbit plat[ă] veî cunoște de la milostivul Dumnezău. Care rămănem prea-plecați cinstitei casii dum[nea]v[oastră], Eū, părcălabu, cu tot satu. Eū, pop Nicolae din Călimănești.»

24 Maiu 1822. «Grig[o]rie arh[i]mandrit.» Pentru un amanet lăsat la Casa Hagi Constantin Pop.

Câteva scrisori ale Episcopului ardelean Moga n'au o deosebită însemnătate:

Sibiiu, 15/3 Noemvrie 1823. «[Episcopul] Vasilie Moga.» Pentru «puținica sumă de la cocoana Lucsandra, mă rog să binevoești a primi amanetul, fiindu la noi bani mai mult de lipsă.»

Sibiiu, 3 Ianuarie 1825. «E. Vasilie Moga.» Pentru o obligație.

Sibiiu, 28 Fevruarie 1827. «Vasilié Moga, ep[iscop]o[p.]» «Noi vrem să cumpărăm ominește, pe bani, de unde să va afla de vîndut, un potir de arjint cu discos și zverdă, și mai bucuros am lua de s'ar afla gata, decît să toc-mim la argintariu.» Să întrebe «la aceiaș cinstită Casă unde să află și evangheli, fiindcă iaste ceva nedejde într'acest an curgătoriu să să poată isprăvi și sfinți beserica cè noă de la Sas-Șebeș, unde lipsește sf. potir, și tocul de arjint, saū de alt metal mai de rînd. Pentru aceiaia să cujetă a să cumpăra, pentru că beserica ačasta iaste tocma în drum, în vedeala și a drumarilor, că, de almintirilea, 22 gazde sînt creștinii de la Sas-Șebeș : argintu le-ar fi pe scump.»

Vlădica Ioan Bob din Blaj are o singură scrisoare, unde nu se vede măcar marea caligrafie îngrijită a colegului său, ci un grifonagiu grozav:

Blaj, 31 Maiu (12 Iunie) 1822. «Vlădic[a] Ioan Bob.» Pentru primirea unui transport.

Dela preoți ardeleni vin aceste scrisori:

Brașov, 3 Aprilie 1817. «Ioan Tempian, protopop Braș[ovului].» Pentru căsătoria fiicei lui, Maria (Țăca), cu «chir Alexiea Ioanu, neguțători cinstit de aicea». Fata era fina Hagiicăi.

C. 1817 «Vasilie Papp, paroh la Rășinari.» Pentru o datorie.

Făgăraș, 16 Fevruarie 1820. «Simion Jianaru, par[oh] la Făg[ăraș].» A pus pe Hagica la pomelnic, de când e acuma preot. Va face așa «până oi fi în lumea ačastă păcătoasă și cu valuri încureată... Mă rog ca să nu fiți supărați pe mine căce până acuma n'am plătit ce eram dator, din pricina că am priimit darul preoții, și știe D[u]mnezeu ce chieltuială am avut. Și, precum zice la Sf[ă]nta Evanghelie: mai îngăduiți-mă, și voi plăti tot.»

«Prea-cinstite domnule milostive. Umilit mă rog, milostivește-te spre acest cocon sărac rămas de părint, roagă pe milostiva domna Hagica a-l trimi[te] la masa că mai de jos, că are mare rîvnă a merje la i[ș]cola că latinească, fiin mai deprins într'însa; doară o poate întemeia ača limbă. Hațag, 23 Octomvrie 821. Ioan Maximilian, protopop.

I deprins în grecie biene, ceva și în franțuzie.

Pecete cu cruce și I. M., latine.

Sadu, 6 August 1820. «Ștefan Popovič, paroh Sad.» «Vă trimiți cu sluga vr'o 2 copuri de păstrăvi ca să-î petreaceți cu sănătate.»

17 Decembrie 1821. «Davidu Popovicî, igumenu m[ă]n[ă]ș[tir]i[î] Covilă», «aprope de Carlovețu și întru Varadinu și Titelû, în locu forte frumos: de o parte, Tisa și, de alta, Dunăria». «Cu mare doru așu fi bucurosû a scriia Mării Sale domnului ep[i]scop Moghiî. N'amû îndrăznirea, după cum anevoia și dumnjia veî ceti scrisorea mia: no nu vețu batea jocu, știindû unde m'amû învățatû a scriia rumânește.» — Duct sârbesc.

Pecete cu un arhanghel și M. K.

